

خلاصه مقالات

بیستمین کنفرانس بین المللی خلیج فارس:

همکاری فراگیر در خلیج فارس - فرآیندهای توسعه و ثبات منطقه ای

دوشنبه و سه شنبه، اول و دوم آذرماه ۱۳۸۹ - بندرعباس

المؤتمر الدولي العشرون للخليج الفارسي
التعاون الشامل في الخليج الفارسي: مسيرة التنمية و الاستقرار الاقليمي

۱۵-۱۶ ذیحجه، ۱۴۳۱ بذر عباس، ایران

دفتر مطالعات سیاسی و بین المللی

- ۳۱ بررسی نقش عوامل مخرب منابع آلی و غیر آلی در خلیج فارس
شیلاجلال پور، شیوا جلال پور و شهره جلال پور
- ۳۲ صنعت توریسم سازمان کنفرانس اسلامی: همگرایی یا واگرایی منطقه‌ای؟
مقایسه تطبیقی ایران و امارات متحده عربی
مسعود حبیبی و حسن کریمی فرد
- ۳۴ ناهمبستگی برداشت‌های ذهنی از مفهوم تهدید به منزله عامل واگرایی کشورهای
خلیج فارس
محمدجواد رنجکش و محسن خلیلی
- ۳۵ نقش گردشگری در گسترش صلح و امنیت پایدار منطقه
زهره رزاقی و محمد ابراهیم علی نژاد
- ۳۶ سیاست تعاملی ضد نظام سلطه: الگوی پیشنهادی سیاست خارجی جمهوری
اسلامی ایران در زیر سیستم خلیج فارس
رضا رحمتی
- ۳۸ چالش‌های زیست محیطی خلیج فارس: با تاکید بر آسیب‌های زیست محیطی جزایر
مصنوعی امارات
سید هادی زرقانی و نجمه آقا ملایی
- ۴۰ بررسی روابط امنیتی در مجموعه‌های امنیتی منطقه‌ای: مطالعه موردی زیر سیستم
خلیج فارس
بهاره سازمند
- ۴۱ موانع همگرایی منطقه‌ای در خلیج فارس
عباس سروستانی و محمود نقدی پور
- ۴۲ تروریسم هسته‌ای و امنیت منطقه خلیج فارس
علیرضا سمیعی اصفهانی و یعقوب کریمی منجر موئی

ناهمانندی برداشت‌های ذهنی از مفهوم تهدید به منزله عامل واگرایی

کشورهای خلیج فارس

محمدجواد رنجکش*

محسن خلیلی**

در نظام‌های منطقه‌ای، عوامل همگرا و واگرای چندی وجود دارد. آنچه در دیدگاه‌های مادی‌گرایانه، عوامل همگرا یا واگرا تلقی می‌گردد، متغیرهای عینی / تجربی هستند. اما، در نظریه‌های معناگرای صرف، اشتراکات و اختلافات، ذهنی / بیناذهنی به شمار می‌روند. در این میان، نظریه‌هایی چون سازه‌انگاری اجتماعی، که هوادارانش، به زعم خود، راه میانه‌ای را در تحلیل سیاست بین‌الملل می‌پویند، بر نقش عوامل مادی / معنایی به صورت همزاد، تأکید می‌ورزند. در نظام منطقه‌ای خلیج فارس، با وجود تشکیل شورای همکاری، اجماع یکسانی درباره موضوعات مشترک همچون تهدید، میان هشت کشور منطقه وجود ندارد. در واقع، بیش از آن که احساس تهدید از سوی کشورهای منطقه را بتوان به عوامل ملموس و عینی نسبت داد، این احساس، ناشی از ذهنیت و برداشت‌های متفاوت دولت‌های منطقه از واقعیت‌های بیرونی است. در سالیان اخیر، شش کشور عضو شورای همکاری خلیج فارس، سه عامل ایران، تروریسم و عراق را به عنوان عوامل تهدیدزا تلقی نموده‌اند؛ در حالی که ایران و عراق به شیوه‌های گوناگون، بر حضور نیروهای فرامنطقه‌ای و دخالت آنها به مثابه تهدید، تأکید دارند. نگارندگان تلاش می‌کنند در این مقاله نشان دهند که مجموع برداشت‌ها و ذهنیت‌های ناهمانند در باب تهدید، می‌تواند به عنوان یکی از عوامل واگرایی میان کشورهای منطقه خلیج فارس محسوب گردد.

*استادیار روابط بین‌الملل دانشگاه فردوسی مشهد

**استادیار علوم سیاسی دانشگاه فردوسی مشهد